

Orationes P. Josephi Ignatii Chiaberge, Societatis Jesu

Chiaberge, Giuseppe I.

Augustae Vind. & Oeniponti, 1752

Mariæ Joannæ Baptistæ, Ducissæ Sabaudiæ, Pedemontium Principis, Cypri Reginæ &c. Oratio Funebris, Habita in Taurinensi Metropolitano Templo Die 23. Maji 1724. Latine Reddita. Qui credit in me, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-68656

MARIÆ IOANNÆ BAPTISTÆ,

Ducissa Sabaudiæ, Pedemontium Principis, Cypri Reginæ &c.

ORATIO FUNEBRIS,

Habita in Taurinensi Metropolitano Templo Die 23. Maji 1724.

LATINE REDDITA.

Qui credit in me, ctiamsi mortuus fuerit, vivet. Joann. 11.

Uid mihi în præsentia præstandum esse arbitramini Auditores? An meo, vestroque dolori indulgendum, & prosequendam lacrymis Lectissimæ illius Principis mortem, cui Principi omnes adprecabamur imortalitatem? An ereptam subjectis Populis Matrem beneficentissimam, ademptam Orbi universo Heroinam eximiam exaggerare dicendo fas est? Quid? Num indecoro, & nihil profuturo luctui habenas permittat Evangelicus Præco, 1. Thes. 4. ùt ii solent, qui teste Apostolo spem non babent? Longè alia Evangelicæ veritatis vox est, quæ nuper auribus vestris insonuit. Ea nimirum gratulari potius, quam dolere nos jubet in Justorum funere, quod morti superstites vivant: Qui credit in me, ait Christus, etiamsi mortuus fuerit, vivet. VIVIT igitur, quam exstinctam lugetis, Regia Parens, Funeri suo superstes, vivit: Nec eà tantum vitæ perennitate, quam Ipsius rectè factis apud Cælites redditam non

PROPO-SITIO.

12.

ex vano arbitramur: Verum etiam (jucundissimum, verissimumque nuncium accipite) Vivit triplici quodam Vitæ genere, quod Angelici Doctoris acuta subtilitas certo di-

scrimine defignavit.

Præmortuum hominem trifariam adhuc vivere posse idem Angelicus author est: Uno inquit, modo in memoriis D. Th. 3. bominum; Alio modo in Filiis; Tertiò quantum ad esse- p. q. 39. Etum suorum Operum. Jam verò viventem adhuc, & spi- art. 2. in rantem quodassodo MARIAM JOANNAM BAPTISTAM corp. habemus, ac porrò in omne ævum habebimus triplicis hujus Vitæ glorià, merito, felicitate VIVET enimvero Illa, æ- DIVISIO. ternúmque VIVET IN MEMORIIS HOMINUM, iisdem in perpetuum impressà Regalium Virtutum suarum imagine. VIVET IN REGE FILIO, atque in Augusta Posteritate AMENETATIS OPERIBUS, quibus longævam ætatem perenniter dinia Rege. illustravit, Hæc totius laudationis sussa, hic scopus.

ITAL amor, quem Natura hominum cordibus indidit, eam pariter sollicitudinem, & curam infigit, ORATIOut quò certior mors est, eò studiosiùs adumbratæ apud Posteros imortalitati prospiciant. Hinc passim erigunt MARIA fimulacra, suisque laudibus inscribunt lapides; ut sui, sua- Joanna rúmque Virtutum memoriam in Posterorum animis perpe-BAPTISTA' tuò excitent, & quod in se ipsis nequeunt, in hominum vivit in mentibus vitam protendant. Verum ut superstes in homi-memoriis num animis viveret, non pictis hisce lapideisque imaginibus bominum, indigebat MARIA JOANNA BAPTISTA, quæ in eorum iisdem immentibus, ad quos ejus fama pervenerat (quò autem non pressà Repervenerat?) Ipfa per sese Regalium Virtutum suarum effi- galium Virgiem graphice expressit. Ecquis enim in ea Principe non tutum suasuspexit, æternúmque suspiciet Majestati Amabilitatem, Majestatis Amabilitati Majestatem miro quodam, insuetoque fædere co- & Amabilipulatas ? Regia tatis.

Quid sit Majestas.

Quid amabilitas.

Utriusque distrimen,

Ovid.

Utriusque concordia in MARIA JOANNA BAPTISTA.

Lib. 2. Ep. 40.

MARIÆ
JOANNÆ
BAPTISTÆ
Majestas
unde orta.

Regia MAJESTAS cumulus quidam est, complexioque Virtutum, quæ specie ipså, habitúque venerationem, & obsequia Populorum non postulant modò, sed extorquent. Quamobrem tanta illi intercedit cum Amabilitate simultas; ut coire invicem, & coalescere non posse credantur: quòd altera ex adverso is Virtutibus constat, quæ populares sunt quodamodo, & blandæ amoris conciliatrices. Altera Principem attollit, & secernit à Populo; Altera deprimit, & consundit. Atque hinc pervulgatum illud Poëtæ esfatum: Non bene conveniunt, nec in una Sede morantur Majestas. & Amor.

At quanta emicuit in ea, quam laudamus, Principe Virtutis utriusque concordia? Quam concinne utriusque partes, & officia conjunxit, quæ cæteroquin abjuncta adeò, ac dissita videantur? Imaginem præbuit Artis Musicæ, quæ ità graviores; acutiorésque modos temperats ut dissonarum concentu vocum, gratissima auribus harmonicæ modulationis voluptas oriatur. Unde illud Theodorici penes Cassodorum Principi nostræ mirisicè convenit: Ut Virtutes, quas Universum melos babere potuisset, bac admirabilis adjunctio contineret. Et sanè peculiare hoc Ipsi, ac proprium decus suisse quis nesciat? Quoties Illam cogitamus, toties geminæ illæ Dotes occurrunt, quarum admirabili societate animos pariter ad venerationem secteret, & raperet ad amorem.

Majestatem Illa Augusto Generi debet, quodè Sabaudâ Domo in Nemorosii, Aumalizés Ducum stirpem generosâ propagine derivatum, connubiali sædere cum CARO-LO EMMANUELE II. Sabaudiæ Duce, rediit ad originem suam: Cujus si vetustatem, splendorem, amplitudinem exornare dicendo velim; verear, ne pervagata ejus sama obscuretur potiùs, quàm illustretur. Inde in illam descendit, quod olim Xenophon appellabat, Regium quaddam Naturà, ea nimirum Majestas, quàm conferre iis solet Na-

tura

aura, quos Genere sublimes facit, ac Dignitate sublimiores efficere meditatur. Quando itaque Supremi Numinis Providentia MARIAM JOANNAM BAPTISTAM ad eam Generis sublimitatem evexerat, ut Princeps nobilissima nasceretur; atque ad id honoris evehendam decreverat, ut Regis Maximi Parens effet: omnes in eam transfulit Dotes quas unà cum sanguine in Regiam Prolem traduceret, ac sapientissimà institutione augeret, atque perficeret: EXCEL-SA nimirum AMPLITUDINEM MENTIS, REGALIS Dotes vera ANIMI MAGNITUDINEM, INVICTIPECTORIS FIR. Majestatis. MITATEM. Quæ quidem Dotes veram, germanamque MAJESTATEM efficient, que procul dubio, non in Aula pompâ, non in Solii sublimitate, nec in Diadematis sulgore sita est. Externa enim hæc sunt, & ambigua Majestatis infignia, quæ scenicæ quandoque, ac personatæ Majestatifamulantur. Veram ego Majestatem appello Excelsæ Mentis, Regalis Animi, ac Generosæ Indolis Magnitudinem, quæ illustribus, grandibúsque gestis pateat admirationi Populo. rum. Arqui Tribûs hîsce Regalibûs plane Virtutibûs emicat Principis nostræ Majestas.

AMPLISSIMA fublimitas mentis quandam Coeli fa In Maria ciem, & fastigiatum Verticem attentiùs intuenti referebat, Joanna Baptista in quo perpetua animi lumina, quasi Siderum agmina coru I. Excelse scarent. Hinc penitiora Politices arcana, que ceteros etiam mentis am-Europæ Principes attingerent, dilucidè complectebatur, fa-plitudo. cundè evolvebat. Superioris proinde belli temporibûs apud Bavarum, apud Eugenium Sabaudum, apud supremos Perspicacia, Exercitûs Duces, qui tunc fortè aderant, admirationi erat, dum Eam de rebus maximis, déque cujusque Principis conditione, consiliis, & machinationibus disserentem audirent. Suspiciebantque porrò Æqui rerum æstimatores, perspicax ingenium, cultissimam gallici Sermonis elegantiam, nitorem, ubertatem, sensus animi circumscripto verborum am-

Capacitas.

Prudentia.

bitu efficacissimè expressos; quodque caput est, selectissima quædam scientiæ Regnatricis Oracula, quibus Se Orbi regendo Parem ostendebat. Verum persape contingit, ut quibus velox est, atque versatile ingenium, Prudentiæ gravitas, atque maturitas desit, Illicerte non desuit, qua Ingenii celeritatem confiliorum pondere temperare confueverat. Cum eam proinde Regius Conjux in ipso juventutis flore, senilisætatis fructus, præcoci Prudentia prævertentem videret; penitiora Ipfi arcana comittere, eámque ad frequentes de rebus gravissimis consultationes accire, ae fidissimam velut Administram adhibere, ut secretiorum epistolarum sumam describeret, atque in Comentarios referret Atsi aliàs unquam, tunc planè Principis nostræ Providentia singularis emicuit, cum Regio Conjuge exstincto, Regimini admota, se totam selicitati populorum addixit, eique procuranda, assiduis adeò curis intentam se præbuit; ut vel ipsis animi relaxationibûs abstineret, ac vividæ etiamnum sorentisque ætatis annos, perpetua rerum agendarum meditatione, volens, lubensque, subditis profutura consumeret. Illud sanè elogium promerita, quo Seneca Cæfarem profequutus est: Ex quo se Casar orbi terrarum dedicavit, sibi eripuit: & siderum more, que irrequieta semper suos cursus explicant, nunquam illi licuit, nec subsistere, nec quidquam suum fasere.

Regimini Populorum admota:

In confol.

ad Polyb.

Circum fæviente BelkoEt Illa quidem difficillimo tempore Moderamen exorfa, dum in Regni finibus, atroci, pertinacique bello, hinc
Gallus, Hispanus inde confligerent, ea usa est dexteritate,
ac solertià; utnon modò Neutri hostium esset obstricta,
Neutri infensa: sed quod mireris; Utrique semper gratissima, strictioris amicitiæ vinculò sibi devinxerit adversantes
invicem Hostes, qui cæterà licèt discordes, in admirationem Tantæ Principis conspirabant: Nunquam deteriore loco
res suas sore arbitrati, quàm si insestam: nunquam melio-

re, quamfi benevolam Ipsam haberent. Hinc illud mire, Ditionis sua atque ad votum feliciter est assequita; ut inter acerrimos Tranquillibelli tumultus, quibus Exteri premebantur, pacatissime vi- tati prospeverent Sui. Ipsam dixisses, Insigne illud Isaiæ vaticinium xit. concepisse animo: re exhibuisse: Sedebit Populus meus in Isi. 32. 15. pulcbritudine pacis, in Tabernaculis fiducia, & in requie . pulenta. Circumfremebat undique æstuosum Pelagus, suasque nobis imanes procellas, & jam voratura naufragia minabatur. At Ipså ad gubernaculum vigili, ac stante, rudentesque ac vela, quà erigi, quà demitti imperante, securus interim Populus sedebat in Navi, & Pacis pulchritudine lætabatur. Cum Ditionis hujus fines attingerent minaces Belli fluctus; Tantæ Principis Majestatem reveriti, furore in obsequium verso, amico littori blandiebantur, atque aliò clades, & naufragia importabant: Et dum affines Populi pavore, ac feragibus latè implerentur; Nos interea tecti Principis Nostræ providentià, inter amœna Eridani culta, velut in Tabernaculis fiducia, tranquillissime degebamus, Demum Regionibûs aliîs susdéque versis, bellicasque incu-Iantibûs calamitates; Nobis omnia Pacis comoda affluebant ubertim, atque etiam redundabant. Ipfa interea, pro ingenitæ. Benignitatis indole, Populis suis pacem, felicitatémque gratulabatur, illud iterans lætabunda: Sedebit Populus meus inpulchritudine Pacis, in Tabernaculis siducia & in requie opulenta.

REGALI quippe Animo in id intenta, ut Pacis cu- Regalis Animulatissimo fructu uteremur, eò præcipuè, dum Populos mi Magniregeret, collimabat, ut Annonæ copia atque ubertas afflue tudo bono ret: Eoque præsertim anno, quo tota Cifalpina Transalpi- populorum nâque Ditione, Cultorum spem avara, atque ingrata Tellus intenta: eluserat, unde Populis caritate laborantibus prospiceret, op Ubertati. portune, ac lapienter invenit: Illud Sinesii monitum ad Arcadium Cælarem sequuta: In egestate laboranti Populo lar-Orat. de

gitio- Rege.

non exiguâ onerum parte solutis, exteras sibi Nationes veétigales esse justit: Regii Ærarii opibûs transmarinas messes accivit: Alienam ubertatem nostram secit: Mentisque sux munus esse voluit, quam Astra negaverant, facunditatem. Sapienter proinde Sidonius ajebat, eum interris opera Cœlorum sacere, cujus Imperio, ex inopi solo copia germinaret. Cœlestis hac propè dixerim Providentia maturas illico segetes evocavit, quas non agricolarum sabori, & curx; sed industrix, ac Providentix Principis deberemus: Atque ubi ejusmodi calamitas populares premere, non Principes solet: Hæc, qua de agimus, oneri suit Principi, Popularibus levamento. Comune discrimen serre maluit Solas. Quamquam nec Sola, nec Ipsa tulit, quæ Opes suas ac felicitatem, populi

opibûs ac felicitatem metiebatur.

Bonis Artibus. Litteris.

Quòd si rerum affluentià foveri otium solet, quod vitiorum Parens est, animorum pernicies, publicæ, privatæce rei labes, ac pestis; Id quoque ut à Regni finibus arceret, omni ope contendit: Bonîs Artibûs in subsidium advocatîs, quibûs virtus alitur, exornantur animi, Urbes illustrantur, Regna splendescunt: Amæniorum litterarum Academiam in ipsâ Regiâ instituit: Academicis larga stipendia erogavit: Se coram in Regiis ædibus eruditè disserentes audire confuevit. Romanis olim Cæfaribus de scientiarum incremento follicitis Eloquentiæ Cathedras constituere solemne suit, pinguique censu Doctores conducere, eô honoris addiramentô; ut Cathedras Thronos, censum ipsum, ac minerval vocis, five Eloquentiæ, pramium appellarent. At quis unquam litteras Regià excepit? Hanc fibi laudem adscripfic Princeps Sapientiæ amantissima, quæ in Aulam litteras evocavit, iis Principatûs decora impertita est, easque Solii Majestate donavit. Quibûs stimulis tunc incitari se ingenia sensere, ad affequendum earumFacultatum culmen, quas eo in hono-

habitas admirabantur; ut in Regià eminerent, ac penè in Solio dominarentur;

Nec modò pacificas, sed bellicas etiam disciplinas com- Militaribus plexa, Equestrem Academiam ab Regio Conjuge inchoa- Artibus. tam, ad exitum perduxit, mole augustam adeò atque magnificam; ut alteram pene Regiam appellares, ubinobiliores quælibet Artes florem Juventutis exercerent, inque Pacis finu, bello formidandos Achilles instituerent, ac pararent. Qui tunc ad eam Palæstram Nobilium, etiam exterorum concursus, atque alacritas, sub tantæ Principis Patrocinio bellica rudimenta ponere gestientium! Utque etiam tenerioris ætatis Juvenes in utraque laude adolescerent, amplas primò, ac magnificas Ædes largita est; mox amplioribus, ac magnificentioribus ex integro excitandis Regià curà providit. Ubi rudes anni Sabaudæ, Subalpinæ@ Nobilitati equestribûs, ac liberalibûs disciplinîs excolerentur, quodque caput est, Christianæ semina Pietatis exciperent: Unde viros numeris omnibûs absolutos, quos amplissimis muneribus admoverent, Sacra, Militaris, Politica Respublica, sortirentur. Idque operis tanto complexa studio est; ut ipsa coràm studiofos Adolelcentes incenderet, Academicis ipforum exercitationibus interesset, eosque qui primas in erudito certamine retulissent, exquisitis muneribûs Regià manu donaret. Nec mechanicis Artibus Providentia Principis defuit, qua Et Mecharum laborem, atque industriam, maximis Regalis Magnifi-nicis procentiæ monumentis, quorum alia ex aliis nascebantur, con. movendis. tinenter exercebat.

Adde Illustrissimum Regalis illius animi, ac Magnisicentiæ argumentum, videlicet Aulæ splendorem, qui tam Aula Maexcelsæ Dignitatis Principem, Regisque Matrem deceret. Eo jestas. nempe florebat Aulicorum delectu, atque Administrorum præstantia, cui vel Sumi Europæ Principes inviderent. Hinc pervagata penes exteros Proceres, Exercituúmque Duces,

N 3

LegatósqueSententia, qui hoc sæpe disertis verbis professis sunt: Cæteras se quidem Europæ Principum Aulas propemodum omnes obiisse: majorem alicubi Aulicorum numerum, sed plùs elegantiæ, plùs decoris, nobilitatis, splendorísque, quàm in Sabaudæ Matris Regià, nullibi unquam vidisse.

3. Invicti Pectoris Firmitas.

Sed hactenus Principis mentem, Reginæ animum vidimus. Majusaliquid superest. Heroidis indolem obiter excutiamus. HEROICA FIRMITAS animi, non modò supra Reginam, supra Fœminamest; Naturam supereminet, obliviscitur sexum. Enimvero quod pectoris robur illa præ se tulit, tot adversus discrimina, & funestas vicissitudines libi perpetuò luccedentium calamitatum, quibus Supremi Numinis Providentia Heroinæ tantæ fortitudinem, atque constantiam exercendam, probandam, acposteritati universæ commendandam decreverat. Scilicet Res secunda felices, fortes adverse probant. Horret animus meminisse, Auditores, acerbisfimam illorum temporum calamitatem, cum diuturno atrocique bello insessa Regio premebatur, hostilique Exercitu, Torrentis in morem, devastante omnia, atque Arces etiam munitissimas demoliente, Sabaudia, Pedemontium, atque hæc ipla AugustaCivitas comune naufragium formidabant. Nunc verò, quòd maximi illius Regis beneficio ac fortitudine, quem MARIA JOANNA BAPTISTA Affertorem onbis ac Vindicem dedit, tot malis erepti gloriosè ac feliciter sumus, memorare juvat jucunda nunc, & placitura pericula. Quis ergo per ea tempora luctus omnium erat? Qui terror? Quæ desperatio? Tristitiæ, angoris, metúsque gravissimi lugubres notas omnium vultus atque orareferebant. At quo tunc vultu? Qua fronte Nostra incedebat Heroina; Miserata quidem publicam calamitatem, sensum doloris, eumque acerrimum tovebat animo. Atdum corde torqueretur; mœstitiam, timorémque premebat sinu: útque Populorum erigeret animos; spem vultu, hilaritatémque simulabat, Quod inquit Seneca,

Plin. Trai.
In rebus
adversis:

rebus affectis, magni Duces faciunt: Ut bilaritatem de indu- 1. de Constria simulent, & adversas res adumbratà latitia abscon-sol. ad Podant, ne militum animi collabantur. Haud secus Illa, for-176.6.24. tiffimorum virorum æmulatrix, hilarem semper palam, impavidumque vultum objecit Fortunæ; quò Se adversis rebûs majorem ostenderet, erigendoque Subditorum animo, Fortitudinis, atque Constantiæ imitandum præberet exemplar. Tum verò in Ejus ore nobis videbamur intueri spirantem quandam Imaginem antiquæ illius, facrarúmque Litterarum testimonio celebratissima Heroina, qua attonitis Popularibûs suis, minacisque Assueri terrore perculsis, Roseo colore vultum perfusa, gratis & nitentibus oculis, tristem celabat a- Esth. 19 8. nimum.

Verum si unquam aliàs, tum maxime præcelsum Animi robur emicuit, cum Se Ditionis Regimine, quod decen- In Regiminium sapientissimè gesserat, abdicavit Ubi Regiam Prolem è ne abdicanpubertatis finibus egreffam, jam ætatis, virtutúmque incrementô, quas Ipli egregià institutione inseverat, Imperio idoneam, ac vel inipso Juventutis slore præmaturam sensit; eå mentis atque oris tranquillitate, qua Regnum susceperat, Regnum dimifit, Veluti Solium conscenderet; è Solio descendit. Dominatum, uti Paludamentum, deposuit, quod aptè quidem Majestati congrueret; animo verò nullatenus inhæreret. Publicis rebûs per decennium administratis, eo successu, qui Populos admiratione suspenderat, benevolentis conciliaverat; qui Exterorum invidiam, Orbisque plausus exciverat; vividà adhuc, ac vegetà ætatile, speciosas Regni curas ab se penitus amovet ac non tranquilla modò, sed hilaris, à publico ad domesticum Regimen migrat : Et quæ paulò ante Populis adeò gloriosè imperaverat, privatis Se abdit penetralibus, Sibi gloriosiùs Imperatura. Quis tam excelsam magnanimi Cordis indolem demiretur satis, quæ dominandi libidini, vel ipsis Heroibus imperanti, adeò fplen-

splendide dominatur? Nunquam Se magis dominatricem ostendit, quam cum sese exuit Dominatu. Dum Populos regeret, Imperii culmine sublimior visa est; Altiorse ipså, cum abdicavit Imperium. Hinc factum est, ut adcomendationem eximiæ Fortitudinis conspirante abdicatione Regiminis, indè incrementum, splendorémque susceperit ea Majestas, quæ vel suo majorem se Principatu probavit. his splendidissimis Dotibus, Regisque Virtutibus, EXCELSÆ nimirum MENTIS AMPLITUDINE, MAGNITUDINE REGALIS ANIMI, INVICTI PECTORIS FIRMITATE, ea coaluit MAJESTAS, cujus index aspectus oblequentes sibi Populos, Europam in plausus effusam intuebatur. At vix MARIAM JOANNAM BAPTISTAM hisce coloribus adumbravimus. I ræstantiora ducenda sunt lineamenta, quibûs illa splendidiùs innotescat. Prodeat itaque in lucem singularis illa AMABILITAS, quam Princeps Optima, miro quodam, ac perpetuo fœdere Majestati conjunxit, ejúsque gloriam amplissimam, glorià ampliore cumulavit.

MARIÆ JOANNÆ BAPTISTÆ

Optimi Principarûs gemina veluti Basis est, Bonitas, & Potestas: quarum altera Populos Legibûs temperans, venerationem Sibi vendicat, altera felicitati publicæ consulens, Amabilitas. Subditis amoreminspirat. Utramque Illa coluit, dum regnaret, utramque exercuit: At infecretiore cordis adyto, Împeriofæ Potestati eam semper prætulit, quam abdicatô etiam Regnô retinuit, indulgentissimam Bonitatem, ejúsque perpetuas Comites, atque AMABILITATIS effectrices, AFFABILITATEM, AMOREM, BENEFICENTIAM, tres scilicet Charites, quarum blandissimo lumine Majestatis nubila, vel discussit, vel serenavit. Quiseam, quam suspeximus Majestatem Fastu, ac terrore, consueris veluti stipatoribûs circumseptamfore non crederet. Unde ea sieret, quam Philo Tragicam Majestatem appellat? Hos asseclas, hanc pompam sibi comparat principatus, ubi in serviles, humilésque

Tres Dotes, quibûs con-Stat.

Severa Majestatis Infignia

lesque animos incidat, qui Naturæ dumtaxat, ac Fortunæ bonis, vel solius Principarus sastigio grandescunt: Sublime fupercilium; Pompaticum incessum; videndi, alloquendique Superba fastidia; in gestu Imperium; in toto corporis habitu Severitatem; Vultum denique, vel ad ipla obsequia indignabundum. Tales plane Sionis Filias Vates Divinus adumbrabat: ut in ea veluti picturà, ad infirmiorem sexum pertinere hos mores dignosceremus: Ambulaverunt extento collo, Elai. c. 3. nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, 16. & composito gradu incedebant. Hæc Majestatis dehonestamenta nescivit Princeps optima, Gradu suo, Fortuna, ac Dignitate sublimior. Hac si eminuit; longè tamen Affabilitate, benignitate, atque humanitate eminentior visa est: plane MARIA ut Davidicis verbis plaudere sibi, & gratulari posset: Non BAPTISTE est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: Neque am Affabilitas. bulavi in magnis, neque in mirabilibus super me, sed exaltavi Psal. 129. animam meam. Itane verò? Num exaltatur anima, ubi Cor 12. non exaltatur? Ita prorsus, ut interpretatur Zeno, nempe S. Zeno Anima sublimitas est, superiora vicisse. Magnitudine sua hune loanimus intumelcens, sua se Magnitudine minorem fatetur.cum. Nec lanitas illa mentis est, de se sapienter judicantis, sed ægritudo sibi miserrime blandientis. Quod si quolibet fortunæ loco animus sibi semper constet, tunc planè osten. dit, se humana supergredi, seque malis omnibus inaccessum: In edito flat, admirabilis, Celsus, Magnitudinis vera. Hinc Sen. ep. 3. mira illa Optimæ Principis AFFABILITAS, nec verborum superbè parca, nec temere liberalis, amoris simul, ac reverentiæ magnes, atque illicium. Gloriam Illa, famámque Familiaris. dedignabatur, quam veluti ex adyto ignota, & inaccessa captaret. Nullius aciem, vel acutissimam formidabat, Secura, ut ajebat Plinius, Magnitudinis sue. In alios aptè quadret illud Romani Historici effatum: Continuus aspectus minus ve-Lib. 25. rendos bomines facit. Qui Majestatem affectant, Tacitum -RP123 audiant:

audiant: Omne ignotum pro magnifico est: Majestati major ex

In vita Agr. &

Indulgens.

longinguo reverentia. Principis nostræ Majestas cominus vi-1. 1. Annal. debatur excelsior, atque, ut cum Seneca loquar, Major adeunti. Adeò Majestatem Asfabilitate miscuerat; ut vel ipsa amaretur Majestas, Amabilitas coleretur. Nôrat Illa ab adeuntium animis terrorem, Potestatis comitem arcere: ac veluti Moyses, è Sinai regressus, obducto velamine, emicantes è vultu radios texit; Ità MARIA JOANNA BAPTI-STA mira quadam suavitate, ac facilitate, subditorum obtutibus perviam faciebat Regnantibus insitam Majestatem. Hincest, ut fulgur illud luménque Frontis excelsa, mira Humanitatis peplô retulum, ac temperatum, & quodammodo languescens, ut infirmo oculo ferri posset, singulari intuentes admiratione percelleret, amore raperet, atque irreti-Quapropter ingeniosum illud Giliberti Abbatis pronunciatum de ipla dictum putes: Dum sublucet, plus placet. Ecquis artem explicet, quâ tam adversa, ac dissita componebat? Nôrat, Ipía, Princeps perinde, ac Civis esse, út de Honorio Vates cecinit; Civem gereret, terrore remoto. Nôrat, út apud Plinium Trajanus, illico mutare personam; migrare ad amicitiæ blanditias è culmine Dignitatis: In amicum ex Imperatore. Norat denique Se quodammodo xquare cum Subditis, quin è Solii fastigio descenderet: atque humanitate ipsà venerabiliorem, ac summè amabilem

In 6. Conful. Ho. norii. Plin, in Paneg.

2. ETUS Amor erga Subditos.

reddere Majestatem.

Nobiliore tamen è fonte Amabilitas ipfa promanabat. Indolem nempe fequebatur ad beneficia pronam, maternaque Benevolentia Populos complectentem. Quantum enim ab illorum Principum moribus abhorrebat, qui temporum immanitatem lequuti, Tyranni verius, quam Principes, cum primum regendis hominibus admovebantur, dedifcebant humanitatem: útque supra homines assurgerent, le ad ferarum conditionem dejiciebant: Rati le Principes non esse, si dili-

geren-

gerentur; Deos esse, si timerentur. Nihil proinde formidabant magis, quam amari: nihil optabant impensius, quam timeri: Dumque lui tantum amatores, subditos oderant, iplorum odiô, modò metuerentur, sævissimè delectabantur:

Oderint, dum metuant.

At Princeps nostra nunquam magis de se meritos subditos lenlit, quam si diligeretur. Utque amorem vicissim redderent; amore Ipsa suo ultro prævenit. Bonum quippe Principem nihil à bono Parente differre (quod olim Aristoteles tradiderat) ab ipsâ Bonitatis lux Indole didicerat. Hinc Matris magis, quam Principis titulo delectabatur. Cum instituendis Nobilibus, amplas, út diximus, Ædes addixit, Se Matrem Nobilium foreprofessa est. Nec Nobiles tantum, fed Populares omnes materno amore complexa, omnium Se Parentem esse luculenter ostendit. Inde adeuntibus Se comem exhibere, facilem, jucundam: & austeram, gravemque speciem Principatûs, explicatâ fronte, ac suavi obtutu condire: Quæ quidem Ars regnandi est, subditorum animis blandè illabens, atque indissolubilis benevolentiæ conciliatrix. Uti apud Stobæum Jamblicus admonebat: Si quid Serm. 44. grave, austerumque est in Imperio, benignitate, & bumanitate temperetur, quale genus imperii in primis amant subditi. Indè in alienis infortuniis commiseratione amantissima commoveri, issque sublevandis prompte, & alacriter præstò esse: Indè tandem, velut suas Ipsius, calamitates publicas ferre: Superiore præsertim bello, quo diuturna antea Pax dolorem ex præsenti malo intendebat. Inerat cuique suus dolor: Ipsa dolore omnium premebatur, Tragici Hecubam imitata sic lamentantem: Sua quemque tantum, me omnium clades premit. Mibi cuncta pereunt. Quisquis est, Hecube est miser. Unum Illi, & immedicabile vulnus hærebat, quòd publicis malis mederi non posset. Quamobrem eo tantum recreari videbatur, quòd Infelicium temporum, bel-

0 2

10-

lorúmque Torrente, Ipía etiam raperetur, nec experscommunium malorum esset, quibus opes Principatûs, atque conditio, eximere Principes solent. Et quidem bis Aulâ, Aulaș commodîs extorris, longa atque dissicilia itinera in spem publicæ tranquillitatis suscepit, atque hujusce publici bonistudio, omnia quantumvis anxia, atque amara condiebat.

Amor Populorum erga Ipsam.

Tanti in populos amoris argumentum Amo ille vicissim esto, quo à Populis diligebatur. Ecquando, Aulico, ut sæpe solebat, splendidoque comitatu prodibat in publicum, quin frequens Civium multitudo, amantissimam spectatura Principem, protinus advolaret; ut in ea Fronte, Iridem, sua felicitatis nunciam, videret; ut fausta omnia, vitam, incolumitatemque lætis vocibus precaretur. Contra verò diuturno illo, gravique morbo, quo tandem exstincta est, vix dum periculi gravitas, ùt non semel accidit, manabat in Vulgus; Qui Populi mœror! Qui luctus! Quæ folitudo! Quot fulæ ad DEUM preces! Quot ad lacras Ædes supplicationes indictæ! Atque in ipso decessu, licet à Superis diu concessam, octogenaria ætate maturam, quo dolore, quo setu prosequuti sumus! Eò etiam dessendam magis, quèd diuturnioris vitæ spatiis, non amorem modò in l'opulos, fed & BENEFICENTIAM longius protendisser. Jam verò hæc vel una Virtus, quam sibi Panegyrim vendicaret! Quæ vis? Qui color Eloquentiæ satis esse possit, ad eam, non laudibûs, út par esset illustrandam, sed vel leviter adumbrandam?

Z. EFUS Beneficentia Larga, & fœcunda est Boni natura, ùt Aristoteles author est ! neque opes suas, aut recondit invidè, aut parcè dispensat, led essluit, sed exuberat, & redundat, séque ipsum, suminis in morem, longè, latéque dissundit. Hinc DEI Optimi Maximi in hanc rerum ab ipso conditarum Universitatem, Bonitatis sua tanta prosusso. Principes proinde Supremi Numinis Imagines, atque in Mundi regimine Administros, in id proclives serri decet, ut Benesicentia potissimum ampli-

NE POR SIN

Diesonem

tudinem Dignitatis oftentent: Tragici monitum sequuti, Hoc babent Reges magnificum, & ingens, quod nulla rapiat dies prodesse miseris. Jam verò quo animi impetu! quam effu. erga suos. sâ manu Tantæ Principis Benevolentia indigentibus præsto erat? Domesticos omnes, vel è turba viliori, eo affectu prosequebatur; ut si quem deprehenderet, calamitate premi; Matri, quam Dominæ, similior opitularetur. Ut decumbentibus opem curabat impendi, lautioribûs etiam cibis, pharmacisque pretiofioribus, sumptu proprio suppeditari jussis! Qua Munificentia eorum levabat inopiam! ut jam in invidiam, lucrumque cederet, sub ea Principe, calamitosum esse. At suisne tantummodo adfuit MARIA JOANNA BAPTISTA Beneficentia? Non ea erat, que erga omnes angustis adeò finibûs coarctaretur. Quotquot ad Eam confugerent: nullo conditionis, Dignitatisque di rimine, Cives, Exteros, Nobiles, plebejósque complectebatur. Omnium Illa videbatur in se incommoda transtulisse; & quòd alios felices efficeret, fux vertere felicitati, In peregrinos persæpe, ignotósque homines beneficia esfundebat, ac præclarum illud jactare subinde poterat, Se, quin vultus videret, miserorum lachrymas detersisse, Sidonii Elogio digna : Sepe tersisti eorum la brymas, quorum oculos non vidisti. Num verò dum hæc ageret, infimos quosque de mendicorum grege posthabuit Principis nostræ mira liberalitas? Immo his præcipuè Matrem sese benesicentissimam præbuit, eå opum largitate; ut subductis rationibus constiterit, paucis annis, prasertim inopum subsidio Decies centena millia impendisse, Quid erga panplura? Valentinæ Villæ adjacens Regium Suburbanum, De-peres. licias suas, excipiendis, atque in tuto collocandis pauperibus, pià largitione dimisit. Quis jam Eam Parentem inopum neger, quos deliciarum suarum participes voluit: eîsque carerelpsa maluit, ut adoptati veluti Filii, Pauperes fruerentur? Satis jucunde vivere Se arbitrata, si Ipsi jucundissi-

0 3

me

Liebem.

ac totam

Ditionem

complexa:

mè viverent. Nec modò omnes cujusque generis homines Beneficentia Principis excipiebat, sed toto, quam late patet, Regno pervagata est. Augustam hanc Urbem percurrite, Auditores. Ubi non monumenta occurrent amplissima Regiæ Largitatis? Templa intueri licebit splendidissimis Aris ornata, exquisitis instructa Tabulis, sacrà supellectile ad pompam penè dixerim, ac luxum ditata: Evocatos facrorum hominum Cœtus, five morientium solatio, five Captivorum Redemptioni addictos: Contubernia pauperibus procurata, excitata Palatia, condita Collegia, Propugnacula instructa, dilatata Pomoeria, Lustrate Ditionem universam. Quod Oppidum, quæ Civitas Regiam Munificentiam non eloquetur? Hic Templis oblata pretiofa anathemata, auro, gemmisque collucentia intuebimini: Illic obœratos Homines, repræsentato lytro, libertati restitutos: alibi Puellas innumeras laceras, ac fordidatas, lauto amietu liberaliter convestitas: Periclitantes Virgines amplo censu dotatas; quo vel honesta sibi Matrimonia conciliarent, vel in sacra Asceteria, quemdam veluti Virginitatis suæ portum, reciperentur. Locum nullum invenias, quo non sese Tantæ Principis Beneficentia propagârit. Ubi ampla instituta Sacerdotia: ubi Nosocomia: ubi Hospitia excipiendis, invitandisque iis, qui hæreses ejurare, ac veritatem Catholicam amplecti vellent, sumptu maximo erecta; Sacris etiam hominibus pio Ministerio addictis, qui Heterodoxos ab errore revocarent, confirmarentque quotquot jam ab errore desciverant. Atque hic habes Regni limites egressam Principis Beneficentiam, & vel fortunandis Exteris consulentem. Nec verò temporum, sicut nec locorum spatiis circumscripta tam insignis Liberalitas fuit. Decumbentium quippe Inopum, ac vità functorum quoque, duraturo in Avum subsidio, ingentem pecunia tempora. niam collocavit. Quidni ergo Beneficentiam hanc non Regiam modò, sed ferme Divinam dixeris, uti omnibus proficuam.

Qui & om-

ficuam, ità omnium fibianimos amoris vinculò devincientem, Tria hac, AFFABILITATEM scilicet, AMOREM, ac BENE FICENTIAM complectebatur Principis nostræ Amabilitas, Oris Maquæ ex ipfo vultu emicabat, ad eam simul gravitatem, ac jestas, & venustatem composito; ut Majestatis pariter, & Amoris Se- Amabilitas, des appellari meritò posset. Quare aptius de Ipsa dictum putes, quod de Tito Svetonius: Egregià formà, & cui non minus Authoritatis inesset, quam gratia. Hinc reverentiam Majestas, Amorem Amabilitas, admirationem Utriusque nexus, & concordia spectantibus ingerebant.

Hanc Sui Imaginem Princeps optima hominum mentibus nobilius impressit, quam ut ullis eloquentiæ coloribûs exprimi queat: ac vividior semper traducetur ad Posteros, Principibus Viris, ac Fœminis perenne Exemplar futura. Cenotaphia, Simulacra, & reliqua Sepulcrorum pompa peribit tandem. Nunquam interibit Tantæ Principis MAJESTAS, atque AMABILITAS, fed immortali

gloria in Memoriis Hominum æternum VIVET,

Verum quantumvis hæc splendida sit, atque magnifica vivendi ratio; longè tamen splendidior, atque excelsioralia ORATIOest, quâ Illa VIVIT, VIVETQUE in REGE FILIO, & in Regali serie Posterorum: & quidem gemino quodam Vi- Vivit in we illustrioris genere, quam parit AMOR & GLORIA. REGE Fi-

Quid est amor, Augustinus ajebat, nisi quadam V ta, lio, & Poduo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scili-steris. eet, Equed amatur? Vitam hanc amicis communem om- Amoris nibus parit mutuus amicitiæ amor. At quanto præstantior Vitam. vita est, quæ ex materno amore consurgit? quam non mo- 1. 8. de dò animorum concordia progignit, sed ejusdem etiam com-Trinit. munio Naturæ? Recepto quippe apud Juris Interpretes C. 12. dogmate, non duo, sed unum Filius, Parénsque censentur. Hinc Parentes filios diligunt, teste Aristotele, quasi ex se 1. 8. Eth. quiddam sint: Proprium enim et, à que oritur, quippiam est c. 12. chard singuis superiru manin esibar aid;

II.

NIS

ibid.

1. de vera Virg.

1: Quam impense REGEM Filium diligeret.

DRATTO-

MIS

id, quod ex ipfo oritur. Matres præfertim Filios, ut fe ipfas amant. Qui enim ex ipfis oriuntur, sunt quast alteri ipfi. At quanta in priores natu filios Charitas Matrum, quibus amoris primitias, delibatum videlicet amoris Aorem, impendunt, eum nempe, quo Matres initiantur! Quanta verò in eam Prolem, quam Unicam fortitæ funt! Quam exquisita in eam benevolentia feruntur! Si enim Genitrix, ut inquit Basilius: Per unumquemque nascentem animo scinditur; Ubi unica Proles contingat, non Matris animum scindi, sed in unum cogi, in unum amoris vim, & Providentiæ curas intendi necesse est. Inde Parenti Regiæ in Regalem Filium, atque Alumnum tantus, tamque excellens amor. Verum etsi præcipua ea fuerit origo amoris; is tamen aliis ex causis, multiplici è fonte manavit. Occurrebat, ex uno Stipite derivatus in eundem Filium Sabaudi Sanguinis splendor: Unde Regiam Prolem, veluti ejusdem Fodinæ aurum, nulla externæ stirpis admistione progenitam intuebatur. Occurrebat, quòd Dotes suas, quibus Ipsa admirabilis erat, admirabatur in Filio: Mentem Excelfam, Regalem Animum, Magnanimam Indolem, verbô dicam, Imaginem suam. Atque inde augebatur Parentis amor in Filium, quòd in Iplo Virtutes suas in dies augeri conspiceret. Gaudebat ab Illo vinci, & Imaginem impensius, quam Exemplar ipsum diligebat : cum videret Exemplar ab Imagine superari. Ad hæc. Quemadmodum Puerperii dolor, fœtus suos, quòd Tanti steterint, chariores matribus facit; haud fecus Augustæ Genitricis animum erga Regalem Filium vehementiùs incendebant impensæ eidem curæ, ac follicitudines: tam accurate instituta Pueritia: Susceptum, præmature erepto Patre, Ditionis Regimen: propulsata ab imbelli ætate, viduóque Regno pericula: tot denique exantlati labores, ut ipsius incolumitati, & Gloriæ consuleret. Tandem ipsa convictus diuturnitas, consuetudo frequens, atque inde succrescens benevolentia, vividiorem indies mutui utriusque amoris fomitem admovebant.

Hinc

Hincpostremo hoc tempore, quo ultimam ardoris me- Et ab Eo tam reciprocus amorattigerat, út Regem Filium in diuturna, diligeretur: gravique Matris ægritudine anxium, atque follicitum admirati fumus! Utfrequens invisebat! Ut sedulus aderat decumbenti! Ut succissivas horas, è Regni curis vacuas, ac necessariæ etiam relaxationi debitas, materno assiduus Thalamo traducebat, ut morbo oppressam, aspectu consolaretur, levaret alloquio, angorésque ægritudinis in se quodammodo, comilerantis animiasfectu, transferret! Quid, quòd Ipse opem laboranti tulit: útque Pietati faceret satis, sux quodammodo Majestatis oblitus, Regià Ipsemanu, ori cibum admovit: Eò comendabilior, quò Tantæ Genitrici obsequentior: ac tum maxime Trajani Elogium promeritus: Tanto major, tanto augustior. Inde vicissim Mater Filio quæ Amoris redde. Plin. Traj. bat officia! Quograti animi sensu, impensas sibi curas, sollicitamque Pietatem, prolequebatur! Quitandem utrique dolor, cum Fati necessitas utrumque abjunxit! Qua se ambo constantia Suprimi Numinis arbitrio devoverunt! Quæ tamen hactenus diximus minora sunt. Vividiora accipite 2. Amoris Tantæ Matris in Tantum Filium Benevolentiæ argumenta. Se erga REtoties Matrem cogitabat, quoties Illum, vel è Pueritiæ mor- GEM Fibis ereptum, vel inter bellica pericula, atque incomoda, non lium. sine præsenti Numinis Providentia, incolumem, vel diu expectatâ Prole donatum, lachrymis, precibusque pepererat. Quoties enim in quolibet dulcissimiPignoris discrimine, DEO procidit supplex! Quot pro Ipso vota suscepit! Quod ad sinctiores Basilicas peregrinationes obivit! An non ab ipsa quotannis Divo Josepho solemnis instituta Celebritas: ut qui inter Cælites præcipuus haberetur, præcipuam in Terris, ac iplendidissimam Stirpem, optatissima Sobole fortun ret. Nec successu caruittam insignis Religio. Vidit pientissima Parens fructus uberrimos Pietatis suæ. Vidit non modo VIC- & Posteros. TORIUM AMEDEUM prole auctum multiplici, verum etiam

(quod unum deesse videbatur ad cumulum amoris) derivatam in Nepotum, Pronepotúmque seriem, Sabaudi Sanguinis Majestatem. Crescebat in REGEM FILIUM amor, quoties è Regio Thalamo recens aliquod Germen erumperet: atque inde in novam Sobolem novô quodam repetitæ Imaginis, ac fimilitudinis titulô, redundabat,

Principes Filias: dem.

Hinc ubi Regii Connubii primitias aspexit, binas nempe lectissimas Principes, ALOYSIAM atque ADELAIDEM, Aloysiam, quarum Altera PHILIPPO Hispaniæ Regi, Altera Gallico & Adelai- DELPHINO splendidissime nupsit; Quo amoris sensu affecta est? Quo gaudio delibuta? Uti ad Nuptias Utramque abeuntem, honoris, ac benevolentiæ causa, plurium dierum itinere, jam Grandæva deduxit! Quibûs lachrymis extremo in amplexu dimifit! Et quamquam ab oculis amotas, quibûs studiis, & cordis affectibûs prosequuta est! Quidni autem Eas impense diligerer, quæ Regni utriusque florentissimi Deliciæ postmodum, atque ornamenta exstitere? Quantùm verò ALOYSIA, atque ADELAIDE imaturo fato ereptis indoluit! Ut amorem dolor æquavit! Quamquam habuit, unde dolorem leniret, dum Eas superstites intueretur in FILIIS, quorum Alterum postmodum Gallia, Alterum Hispaniæ Regnis amplissimis imperantem alpexit.

Earum Filios Gallia, & Hipania Reges:

Regis Filios & Carolum Emanuelem,

Sed longè uberiori voluptate perfula est, cum REGI Victorium FILIO duo chariffima Pignora, VICTORIUM AMEDEUM, Amedeum majorem natu, atque altero partu CAROLUM EMMA-NUELEM prodire vidit in lucem. Quo tunc incrementô amoris exarsit! Qui sanè geminos æquè dispertitus in Fratres, ubi Alterum mors imatura decerpfit, sese Alteri totum impendens, collectas in Superstitem vires effudit: Eoque ardentior, quod CAROLUM EMMANUELEM dilectiffimum olim Conjugem, non tantum nomine sed indole, ac virtute, revocaret in mentem; Quod Patrem, Matremque, & Avorum imagines morum imitatione referret; Quòdimperare

rare jam disceret, Parentibus obsequendo; Immo jam in 2nimis Populorum, præcoci Prudentia, Religionis, Beneficentiæ, cæterarumque Virtutum præmaturo apparatu regnaret, Quid dicam, quam multò arctiùs dulcissimum Nepotem complexa sit? cum adicità in Conjugem lectissimà PRINCIPE (quam utinam diu servassent Superi!) Regalis Thalami fructum illico optatissimum vidit, Parvulum VICTOREM A-MEDEUM, Magni Avi Imaginem vividam, spem Regni, at- & Parvuque in zvum duraturz, cum Posteritate Regiâ, Publicz Feli-lum Victocitatis.

rem Ame-

Quo igitur æstuare debuit amoris incendio, quod jam in sua origine, eonempe, quo REGEM FILIUM diligebat, exuberans, tantà Posterorum serie, in quibus expressam sese intuebatur, perennî veluti alimentô augebatur, rursúmque ad caput rediens, priores flamas ibidem intendebat, quibûs vicissim in Posteros amor, novô in dies incrementô, vehementius incendebatur! Quamobrem extanta amoris magnitudine metire Superstitis Vitam. Si enim Amor, ùt ex Au- Vitam gustino didicimus, quoddam est vitæ genus; Vivit Illa etiam- Amoris num vel invità morte, & gemina fruitur vita, tum qua Suos multiplicem amat, tum qua vicissim amatur à Suis: & cum perennis uter-Filis. que amor futurus sit; utramque Illa vitam perenniter vivet, Adhæc. Si ea, & quidem præcipua Amoris vis est, ut eum qui diligit, in eum qui diligitur, transferat; totidem numerat animas, quot habet; habebitque Nepotes. Vivit itaque in REGEFILIO, vivit in NEPOTE Subalpinorum PRINCI-PE, vivit in INFANTULO Augustæ Salesiorum Duce, vivit tandem in gemino REGE maximo, GALLO, atque HI-SPANO, atque in sequutura post ipsos Nepotum Serie perennis vivet. Hæc nimirum est, de qua ingeniosè, ac sapienter Themistius, Aurea illa, infractaque catena, quam Natura perpetud intexens, & obeuntibus nascentia conjungens, ne in nihilum relabantur. sibi cavet. Quod multo luculentius, & moder.

cer effect.

Vivit Glo-

ria Vitam

in Filits. Prov. 17.

25.

certius Divinæ Sapientiæ oraculo testatum habemus: Mortuus est Pater ejus, inquit Salomon, & quasi non est mortuus: Reli-Eccl. 30. 4. quit enim simitem sibt post se. Quis ergo mortuam dixerit Matrem, quæ tot Sui Imagines in Regia Posteritate reliquit, perenni succedentium ordine propagandas? Immmortalem profecto in Ipsis vitam sortita est: Nec AMORIS tantum, ut prædixinius; sed etiam GLORIAE, ùt jam reliquo hoc capite complectemur.

Ejusmodi est GLORIÆ VITA, quam Parentes impertiuntur Liberis, Liberique vicissim Parentibus reddunt Hinc sapientissime Salomon Gloria Filiorum, inquit, Paires corum,

ac vicissim: Corona Senum filii filiorum.

Si Gloriæ jubar imensum, quod à Filio redundat in Ma-1. In RECE Filio. Prov. 23.

trem irretortis oculis inspicere auderem, Regem ipsum unicè festis Salomonis plausibûs appellarem, & gratulantium more clamarem VICTOR AMEDEE, Exultet, que genuit Te. Se vel unico Partu fœcundissimam venditet Matrem. In Te uno prisca illa Sabaudorum Heroum exempla reviviscere glorietur. Exultet . . . At verecundus timor voces abrumpit, & erumpere gestientem latitiam continerianimo jubet. Hunc itaque Gloriæ splendorem, non emissum, sed repercussum; non unde oritur, sed unde resilit, attentiùs contemplabor, sestisque usus vocibûs, quibûs Jerusalem universa victricem Judithexcepit, Eam unice compellabo: Tu Gloria Jerusalem, Tu le-

Judith. 15. titta Ifraël, Tu bonorificentia Populi nostri. Quide Triumphat Judith? Gratulatur Ifraël? publicæ gratulationis argumentum est cædes Tyranni? Nonne potiori jure Judith hæc Nostra gloriabitur, quæ non hostem abstulit Regno, sed Filium,

fed Principem dedit?

Quem verò PRINCIPEM! Qui maxima de Se promilerat Puer, Adultus dedit majora, Quem Filium! Brevissime dicam: Imaginem Mentis, Animi, Cordis fui Indolem prorfus admirabilem, diversarum laudum concordi dissidio tem-

pera-

peratam, atque conflatam! Cui mascula vis nihil adimit Suavitatis; nihil pariter ponderis arguta subtilitas; nihil dexteritas efficacitatis. Hinc quæ cunctatio? Quæ indè celeritas? Deliberat diu: exequiturstatim. Pericula sagacissimè præcavet, fortissimè subit. Nihil Illi vel arduum adeò, ut refugiat timide; vel adeò facile, ut obeat oscitanter. Res disjunctisfimas nectit simul, atque componit. Magna cogitantem, minima quæquenon fugiunt. Bellicas, ac pacificas artes comple- Res Gesta. xus animô, novas Leges condit; Novo excipit Athenxo, quæ bello deformatæ jacuerant, disciplinas; novis denique institutis militares Copias informat, novo armorum genere milites instruit, novis munimentis, & machinationibûs Arces ... Verum quò rapior? Oceanum navigo. Littus non habet. Vos interim ecquid animô concipitis, Auditores? An non eam ampliffimæ Gloriæ virå fuperstitem adhuc Parentem dicetis, quæ vel uno Partu, tot, tantásque Virtutes Mundo invexit, atque ad Populorum felicitatem effudit? In hanc enimvero gloriam nullum tempori, nullum morti jus est, potestas nulla. Reliqua sanè monumenta, quæ vivens condidit, moriens reliquit ætati cedant ac tempori. Hanc certè gloriam, Historicorum fasiis, Oratorumque laudibus consignatam, nulla delebit dies, nulla tenebris offundet oblivio. Leget, mirabiturque tota, quam late patet, Posteritas novas, & inexpeetatas rerum viciflitudines, atque incredibilem quandam fortunæ ludentis inconstantiam, prosperis, adversisque momentô contextam, & implicatam, quæ nos ipsos hodie, usque adeò suspensos, & ancipites tenet; ut sicut olim expectationem nostram, ita oculos quoque fefellisse, & quæ certissimè vidimus, fortasse non vidisse, suspicemur. Equidem audire jam videor voces Posteritatis: Hæc Illa, dicet, Hæc Illa Mater est, Matrum fortunatissima, quæ Providentiæ munere diu vixit, ut Sobolem suam, Regales Avos Dignitate supergressam, & Autta augustiore Solio sedentem cerneret vivens; Sabaudos cerne-Dignitas,

ret novâ titulorum, & Diadematum accessione cumulatos; Filium denique Regem videret, suo innutritum sinu, Sapientiæ & disciplinæ suæ Alumnum, qui subitâ licèt hostium irruptione circumventus, licèt ab armis, à militibus, ab amicis imparatissimus, tamen imperterritus stetit, imo bellum minitantibus, ultro bellum indixit: qui parvâ militum manu, magni Exercitûs impetum fregit; insultantémque fortunam consilio, & virtute delusit; Inselix bellum lucrosa clausit pace; & Arcium, Urbiúmque jactura Provincias paravit, & Regna. Hic erit Posterorum sensus, hæc vox Adeò Matris gloria perennat in Filio, Thetidis in Achille, Olimpiadis in Alexandro.

& Ditio Gloria indè redundans in Matrem,

Ejusdem
augmentum
ob Regina
Dotes,
Et gloriam
Posterorum.

Huc illud etiam incrementum accedat, quo REGIA CONJUX Splendore Sanguinis, Virtutum, Animíque concordiâ, fortunando VICTORIS AMEDEI Regno, è Gallico folo in hanc Regiam connubiali juretranslata, gloriam Excelfæ Genetricis longè efficit ampliorem. Accedat infignis gloriæ Splendor, quo Galliæ Hispaniææ REGES Maximi VICTOREM AMEDEUM, atque ANNAM, Avum, atque Aviam exornant, ac proinde PROAVIÆ decus acfamam celebrant, nomen illustrant. Rata igitur esto clausula Sapientis: Corona senum silii siliorum. Hæc ea Gloriæ vita est, qua in REGE FILIO, qua in tota Regiæ Stirpis Propagine, immortalitatem undequaque amplissimam consequetur. Vivet in Filiis.

ORATIO:
NIS
PARS.
Vivit in
Operibus.

FATEBOR tamen ingenue, Auditores. Gemina hæc vitæ ratio à mortis jure prorsus imunis non est, nis accedat altera, quæ culmen, vel basis est veræ, consumatæ immortalitatis. Quam proinde postremo loco ab Angelico Doctore comemoratam crediderim, veluti perennis vitæ apicem; slorémque lectissimum, & nullo unquam tempore interiturum. Tertiò inquit, quantum ad affectum suorum operum.

Acutè, ac sapienter explicat Philo Divini Codicis invo-

luta Mysteria, de justorum, atque improborum morte diverfimodè penitus differentis. Moyfis ac Prophetarum Libros percurrite. Quoties impiorum mortem vel narrant, vel denunciant, vel minantur; toties nervoso, & vivido loquendi genere mortis congeminant vocem: Morte morieris; Morte moriuntur. Contrà verò, ubi de Justorum morte sermo est, non mori dicuntur, sed vivere. Quætanti discriminis ratio? Ideò, inquit Hebræorum Sapientissimus, quia Improborum non una mors est, Proborum non una est vita. Illis morientibus pariter, ac viventibus gemina mors est: His viventibus pariter, ac morientibus gemina est vita. Illi virtutibus mortui, vel si Nestoreos dies vivant, continenter intereunt: Isti viventes DEO, vel si abscedant à corpore, imortalitate coronantur: Malos, etiamsi ad extremum perveniant senium, effe Philo lib.

mortuos quod virtuti non vivant: probos verdetiamsi disjugan- de Profugtur à corpore, sortites immortalitatem, in sempiternum vivere.

Atqui hæc illa est perennis VITA supra humanæ conditionis vices assurgens, qua heroicus ille Spiritus, suo superstes funeri, mortem imortaliter vicit. VIVIT ILLA quidem in REGALIUM Virtutum excelsis Operibus, splendidisque Regalium Monumentis. Vivit in ampliffimis Ædibus, in Aulæpompâ, delectúque Aulicorum, in effusâ tum erga Proceres, tum erga inopes largitate. Sublimis ille animi sensus; Illa ingenii acies explicatissima; Incredibilis rerum, tum privatim, tum publice gerendarum solertia; Ordo ipse, & modus, & compositio vitæ: Hæc omnia æterna sunt, quibus Illa Naturæ,& temporis transilit metas, ab exitu ipso vivendi sumit exordium; & quadam penè dixerim sui iosius hæreditate, decedenti Sibi Ipla succedit. Tot itaque moralium, politicarumque Virtutum mira complexio, quas diuturno usu comparavit, Ipsameripiemorti, viventémque etiamnum, spirantémque constituit : Quantum ad effectum suorum operum. Atqui medullam nondum attiginus Auditores. Sub hoc rudi Vir-

tutis

Eorum Epitogus.

tutis cortice latetanima, latet interiùs aliquod stabilis vitæ elementum, quo vegetatur. Quare age, quidquid Illa, dum viveret, gessit illustrius, brevi oculorum conjectu percurrite; Ambitum hujus Urbis amplificatum; Ad populorum alimoniam in summa annonæ Caritate derivata Subsidia; Pacem inter tumultus bellicos undiquæ circumstrepentes, summa Providentià, & consilio servatam. Adde, qua in sacras Ædes, quà exornandas, quà ditandas: quæ in Pauperum Hospitiatum excitanda, tum alenda; quæ in Carmelitarum Virginum Asceterium, Templum, Sacella, Sacrámque Supellectilem contulit. Adde Columnas, Signa, cæteraque tum extima, tum intima Prætorio suo adjecta ornamenta; Denique quidquid Regalium Virtutum, atque amplissimo. rum operum, oculis patet, memoria suggerit, celebrat fama. Cavete interim, ne vos externa species, excellens licet, atque augusta decipiat, plerumque subdola, & fallax. Nempe hæc omnia, nisi Christianæ Pietati, unde vim omnem trahunt, solide innitantur, nisi altiore è sonte originem ducant; umbræ lunt evanidæ, & fluxæ, languidæ imagines, quin potiùs intermortua penitus fimulacra Virtutis. Multa magna in Pf. 118. fecerunt, inquit Augustinus, qui magni in hoc faculo nomina-

Christiana

Pietatis.

ti sunt. Sed quod in iis vanitatem unice spectarent, non DEUM; quòd humanægloriæ avidiùs captandæ velificarentur; inanî virtutum sucô decepti, inanem Magnificentiam, cæterasque animi Dotes inanes, & vacuas ostentavere, eam scilicet, quam anhelabant gloriam consequuti, Vani vanam, Juvat igitur magnanimi illius Pectoris recessus intimos

penitus inspicere, & attentiùs contemplari. Qua voluptate videbimus, utimagna, & speciosa opera, quæ profana, plerumque vanitas inficit, & corrumpit, CHRISTIANA PIE-TATIS sensu quodammodo consecraret; ut nihil ageret, aut moliretur, quin Religionis, & Divini obsequii certa vestigia,

& impressam veluti effigiem præ se ferret. Orabat, opinor,

cum

cum Pfalte, ejúsque vocibûs DEUM alloquebatur: Averte Pfal. 118. oculos meos, ne videant vanitatem: in via tua vivifica me, Largire vitam, ajebat, Fons vitæ. Tu Principium, Tu Via, Tu Meta. Mortuum est, aut mortale quidquid aliunde oritur, quidquid aliò deflectit, quidquid alià graditur, quam non oftenderis, Viâ.

PIETATEM idcirco hujus Principis Christianam dixi, Quid illa sie. Auditores, masculam nimirum, & sinceram. Neque enim eam laudo adulterinæ Pietatis larvam, quæ melle, & selamo pascitur, quæ scilicer in teneros sensus, ac sterilia tantummodo desideria evanescit; virtutem degustat, non amat; intuetur eminus, cominus, exhorrescit; quin DEO etiam ipsi verba dare audet: animum, & oblequium recusare. Languida hujusmodi fæminarum blandimenta Mulierem hanc Fortem minime decent. Totamentis acie, totoque animi impetu ferebatur in DEUM: atque hæc erat lumma votorum; ut amorem Illi fuum in omnibus testaretur; ejusque gloriæ summo conatu promovendæ Se Ipsam impenderet. Enveræ, solidæ Pietatis formam, quam in hac Principe, nec laudare delinam, nec mirari. Aulicorum artes, morésque paucis, sed graphice describit Salomon: Requirunt, inquit, faciem Prin Prov. 29. cipis. Totus quippe, utità dicam, eorum Aulicismus in o- 26. culis est: tum ut studia, & voluntates Principum ex ipso oris In Deum gestu, habituque vestigent, silentia ipsa interpretentur, nutibus directa. pareant, vocem, & imperium obsequii celeritate præcurrant: Tum ut spes suas, fortunásque omnes in Principe sitas esse doceant, & beneficiis five promerendis, five impetrandis opportunum tempus aucupentur: tum denique, ut eorum Virtutes, immo etiam vitia, ùt plerumque fit, imitando, gratiam Principum adulatoria similitudine morum sibi concilient. Noverathas artes Magnanima Princeps, jam dudum aulicis obsequiis aflueta. At servilem hunc morem dedignata, aulicæ Studium Deo vitæ speciem quandam, & imitationem sanctiùs ad DEUMre-placendi: tulit, præeunte verba Sanctissimo Rege. Exquisivit Te facies

Ad eum precibûs confugiendi. mea: Faciem tuam, Domine, requiram. Hinc pervigili mentis oculo DEO præsens, non modò quæ aperte imperaret, sed quæ vel tenui intimæ vocis assatu innueret, erectò, expeditóque animò exequebatur. Hinc humanis artibus, politicis que dissis consiliis, si quid Sibi, aut Regno aut Regi, vel optandum o curreret, vel timendum; Unum illum bonorum omnium Auctorem, depulsoremque malorum consulebat: imploratóque Deiparæ, & Sanctissimi ejus Sponsi Patrocinió, præsentissimam Divini Numinis opem sibi certò assuturam pollicebatur. Neque verò Spes Illam sua sefellit. Regis sospitas, felicitas Pacis, lætissima Principum Soboles, Gloriæ, & Regni incrementa, pleraque insuper collata divinitus benesicia Regiæ Matris precibus, comuni populorum sensu accepta referuntur.

Propria
gloria consemptus,
Divina
studium.

Sed longè altius eniti, & assurgere visa est, cum Se ipsam ad Divin tatis exemplar effingere studuit, ejusque Naturæ pulchritudinem, quantum mortalibus fas est, usu virtutis imitari. Inde scilicet summum vanitatis odium hausit, humanæggloriæ contemptum, cum Fontem illum immensum bonitatis intellexit, cætera quidem omnia rebus à se conditis effuse largiri, led in gloriæ confortium, quam fibi unice fervatam veller, nullam prorsus admittere. Quostudio, qua mente, qua fide, nihil operum fuorum tribueret fibi, laudem omnem, & gloriam DEO redditam vellet, ut cætera omittam, quæ possem afferre quamplurima, Testis sit dolor, quem ab augusta Adium suarum molitione maximum cepit, quòd ultrà quam animo destinaverat, opus, & sumptus excrescerent. Spectabatis avidè, Cives, novum Urbis, & Fori, & Regalis Prætorii ornamentum; elegantiam, magnificentiam laudabatis: Dum Illa interim, quod omnes mirabantur, fola despuebat. Averfabatur immanem illam substructionem, quasi monstrolum abortum, velambitionis, velerroris, in quo pompa, & luxus undique occurreret oculis, nusquam Pietas, nusquam DEUS. O male inpensas opes; (has sæpe querelas extorquebat dolor) Inanissima vanitati datum est, qued DEO, & Pauperibus de-

beba-

bebatur. Et sanè parùm absuit, quin perficiendi operis consilium prorsus abjiceret. Sed Aulicorum voce, & hortatu
consirmata, abstersâque mœroris nube, tandem intellexit, eam
sibi mentem Cœlitus inditam; ut infinitam artificum, rusticorúmque multitudinem aleret, industriam civium acueret; inertiam, & otium ablegaret; Artes soveret: adeóque Ejus quoque Operis, ùt cæterorum omnium, Numinis Providentiam
Architectam esse, Opisicem Charitatem. Hinc videtis, opinor, Auditores, quàm pura, quàm desæcata esset nostræ Principis Pietas, & quem recto tramite, in DEI gloriam unicè collimaret. Nunc alias ejus Dotes, non minùs illustres, atque

conspicuas, paucis accipite.

Et primo quidem; Solidam Illa PIETATEM, finceram, omnisque fuci expertem penitus præse ferebat, ingenui nem- Ejus Pietas pe, candidíque animi fœtum, abhorrentis ab omni pompa, Qualis: atque ostentatione Virtutis, & probitatis. Ea Principum, communi opinione, sensuque Conditio est; ut Astrorum ad Sinceras instar perenni luce micantium, omnium oculis propositi, utcumque se tegant, diu latere non possint. Neque desunt oculi perspicaces, quivel in Solemaculas deprehendant. Ad hæc. Quæ in Divina Apocalypsi animalia pinguntur, Solio adstantia Majestatis, plena oculis antè, & retro . . Et intus Apoc. 4plena sunt oculis. Hue adde, quòd si quidpiam, & præcipuè 7. Virtutem fimules; pellucidum ac tenue, Authore Senecâ, velum obducis, quod si attentiùs quis inspiciat, ac perscrutetur, aperit quod tegebat: quodque deterius est, geminum offert dedecus intuenti, vitium nempe inocculto latens, atque adscititiam formam, speciemque Virtutis. Tene, inquit ille, men- Seneca. dacium est: Perlucet, si diligenter inspexeris. Recensete jam animo innumeram propè multitudinem Principum, Legatorum, Procerum Matronarum: addite etiam, si lubet, domesticam turbam Asseclarum, ac Stipatorum: quotquot vel officii, vel obsequii nomine Ejus lateri adhæsere, totidem Illa testes assiduos, immo Judices oculatissimos habuit. Ecquis

Stabilis.

unquam Ejus Pietatem, vel tantisper deviam deprehendit,nec fatis sibi in tota vitæ actione constantem? Ea certè vitæ norma, par sibisemper, ac nunquam aberrans; perpetuus ille, atque immobilis fanctorum operum tenor, ad extremam ufque senectutem firmà, constantique lege perductus; exacta illa, ac minutatim concila partitio temporis, cujus partem prece, piisque aliis exercitationibus, partem facrorum librorum lectione transigebat, partem adeuntibus, vel rerum tractationi, modestave relaxationi dabat; hæc, inquam, tota quanta est, quam Sibi indixerat, vitæ institutio, quamque à Se ipsa severius exigebat, eam virtutis indolem indicant, quæ non varia esfet, lubrica, inconstans, atque multicolor, quod virtutis fucatæ vitium est, sed firmo, solidoque operum nexu, inconcusse stabilis, ac perseverans; tandem, ut Ambrosius ajebat, defixis altè radicibus nitens. Quod enim verum, & sin-Offic. 22. cerum altà radice fundatur. Utcumque tamen validis hisce suffulta firmamentis, nutâsset procul dubio Constantia Principis, tot externîs adversæ fortunæ assultibûs, tot insuper intimis perturbationum tumultibûs agitata; Nisi fortuna, & na-Dominatrix, tura major, utrique imperasset. Quamobremad hoc animi

Lib. 2.

Lib. 4. epist. 78.

supremum imperium, sibi, suisque motibus moderantis, quod teste Pelusiotà, omnium maximum, atque præcipuum censendum est, duce Pietate conscendit: quódque mirandum magis, ad eum gradum pervenit, humili, DEO obsequentis animisensu, ipsique quæcumque haberet charissima, nullo discrimine devoventis. Redeant jam, Auditores, in mentem, quæ hactenus audistis: pronúmque erit assequi victricis illius Pietatis indolem, deque omnium impetu affectuum, ac ipså etiam naturå magnifice triumphantis. Verum, vel fi cætera desint, omnium instar esto, quod in ipso vitæ exitu edidit, Christianæ Fortitudinis exemplum, animique, humana omnia, miro quodam imperandi genere superantis.

Victrix amoris erga Suos.

Aderat jam ferme Depositæ REGIUS PRINCEPS, ac Nepos, quamhabebat oculis chariorem, & Regis Filii incom-

moda

moda per eos dies valetudo unicum Illi reliquerat, materni amoris pabulum, doloris levamentum. Et illa quidem se ejus conspectumirifice recreari sentiebat. Verum cum in eo rerum statu, omnes animi affectus in Christum è Cruce pendentem, quem manu gestabat, unicè referre percuperet; quod unum humani solatii sibi supererat, eidem exintegro sacrare, atque offerre constituit. Ergo Principi bene precata, Ipsum nonamplius visura, ab se dimisit. Vix dum Princeps abscesserat, cum severitatem spontanei vulneris sensit, ingemuitque Natura: tantaque fuit doloris vis, atque acerbitas; ut vel invita reluctantis animi constantia, in vultu eruperit, emissisque continenter suspiriis prodiderit sele. Rem subodoratus, qui aderat, Conscientia Moderator, ac Morientis comileratione ta-Etus, Author Ipsi fuit, ut ad se Principem rursus acciret. At Illa, animô supra omnem humanitatis sensum erecto: Minime gentium, inquit, Redemptori Cruci affixo victimam obtuli, band dubie placituram, cum Principi valedixi, absit jam, ut prapostero panitentia genere opus rescindam, retractem obsequium. Dolet quidem; at doleat, ut lubet. Rationi, ac Fideinaturam cedere par est, & bumanos affectus evanescere, ut quem DEO exbibui, constans sie amor. Quis vester, oro, de tam illustri victoria sensus est, Auditores? Vos haud dubiè percellit heroici illius Animi Excelsitas, cui diuturna licet ægritudine attrito, ac ferme fatificenti tantum virium fuit; ut geminis porentissimis hostibus, Amori videlicet, ac Dolori suo reluctaretur intrepidus, palmamque deiis eximiam reportaret. Oppugnabat uterque virtutem: uterque favebat naturæ. Tuebatur Amor jura fanguinis: acerbitatem injuriæ Dolor accufabat. Communibûs ambo studis, armîs, viribûs certabant. Exaggerabat Amorviolentiam doloris; ut discessium Principis conquereretnr: Utebatur vicissim Dolor illecebris amoris, ut reditum suaderet. Interutrumque hostem media imperiosa Pietatis Heroina, pro Victima, pro Ancilla se gessit, Matrem oblita. Amoris blandimenta, & doloris gemitus; Illius, quòd quòd inanes causas obtenderet; hujus, quòd muliebriter ejularet, æquà contempsit; ac supremam sacrificio imposuit manum. O animum seipso majorem! O Religionem! O

constantiam singularem!

Verum, ecquid miramur? Jampridem ejusmodi victoriis assueverat. Virtutem usu firmatam, vel in ipso mortis confinio, vividam esse, ac vegetam, compertum est. Nonamorem modò Cognationis, & Sanguinis, sed alium quoque hostem frangere debuit; eò infestiorem, molestioremque; quò magis domesticum, insitumque naturæ, & nunquam à bello cessantem: Amorem scilicet sui, studium vitæ, valetudinis, virium tuendarum. Atque hic enimvero, si per tempus liceret, malorum Iliadem recenserem, atque eorum præcipue, quibus in acerbiffima ægritudine lupra annum exercita est: ac inter alia longanimitatem, patientiam, demissionem, teneræ sensus pietatis efferrem, quibus plures continenter horas, suavissimè, & ardentissimè DEUM alloquendo transigebat; quin vel contentionis laborem Ipfa sentiret, vel temporis sugam. Atque hinc Animi illius robur, firmitatémque conjicit, quantum sit, reputantes, diuturno affectæ, fractæch senectutis morbò, vel potius supplició cruciari; lento mortis genere interire quotidie, rurium vivere! rurium mori, vitam in fingula momenta deficientem, mortem verò semper iminentem aspicere, fatalémque ictum, eò crudelius, quò mitius intentatum!

Demum quis crederet, eam Principis Pietatem; quam colebant, & venerabantur Subditi, Europæ Sumates Viri laudibûs efferebant, iracundiæ, calumniæ, & livoris assultibus patuisse? Divinô prorsus consiliô evenisse arbitror, ùt hæc incredibilia, & paradoxa in unum coalescerent: quò spendidiùs magnanimum illud pectus, ùt invictum honoribus, ita offensis impervium emicaret. Nonnullis sanè, quibus animi arcana aperire solebat, ingenuè de more satebatur, eam se cordis indolem divinitus accepisse; ut à quibus odio haberetur odisse: à quibus verò læderetur, ulcisci planè nesciret.

Quid

Constans in morbi dolo-

Quid majus dicere potuit? Quid sublimius? Vix tamen ali-quin, & inquid dixisse videbitur, si quæ secerit, cogitemus, Quamte-juris perfenera, quam mollis sit ad offensiunculæ levissimæ sensum indo-rendis. les Principum ignorarnemo. Quippe illam, non modulô suô, sed læsæ Dignitatis comparatione metiantur: & ferè sacrilegum facinus videatur, eorum honorem violare, qui à Populis coluntur, ut Numina. Multo igitur mirabilius, & gloriosiùs victrix nostræ Principis Pietas, arque Religio de tot maximis hostibus triumphavit, Natura, Honore, Majestate, Hominem non aversari, non ulcisci, non lædere moderati animi id esse dicebat, non magni. Quisquis ejus gratia excidere meruisset, eum Illa placide accipiebat, amabat fincere, beneficiis large cumulabat. Parcere maluit non rogata: ne dedisse aliquid precibus videretur. Nonnemini veniam de genu deprecanti, Surge protinus, inquit, ne plura Quo animo sim, paucis babe. Christiana sum. Nobile tandem Ipsius effatum accipite, nullà oblivione delendum: Pax, ajebat, & Charitas, quas è Christi disciplina didicimus, non satis animo continentur; vultu, voce, benefactis exhibenda sunt. Tam enim improba est odii indoles, ac simultatis; ut ne ipsius umbra quidem, ac suspicione notari quemquam deceat. Hoc animo conceperat, hoc ore profitebatur, hoc operibûs ipsîs implebat.

Quis jam, Auditores, Pietatis, & Charitatis tam excelsæ, déque naturâ ipsâ magnifice adeò triumphantis genesim, in hac terrena fæce deprehendere se posse considat? Altiori Se Illa jactat Origine. Coelo debet exortum : Vapor illa est, Sapient. 7. ut Sapientis utar oraculô, virtutis DEI, & emanatio quadam est claritatis Omnipotentis, & Imago Bonitatis illius. Mundi illa insipientem Sapientiam evertit, fortitudini vindictam, infirmitati veniam deputantis. Cum è contrario si parcas, virtute vincas: nec splendidiùs, quàm hoc Virtutis triumphò, Potentia ulcisci possit: Teste Temistio: Virtutis bac victoria, Themist.

vindicta Potentia est.

orat. 161.

Jam

Jam verò quantacumque hæc demum sit germanæ Pietatis, atque in tanta Principe heroice dominantis, quam hacienus adumbravi, Imago, quos vobis animos, quos sensus ingerit, Auditores? Quid enim? An huc tantumodo funebris hujus pompæ spectatores per otium futuri, aut orationem meam studiosiùs audituri convenistis? Sinite jam, ut eo Ecclesiastici epiphonemate saluberrimo, quo mores omnium erga DEUM instituit, in remvestram traductô, dicendo finem

44.

Eccles. 43. faciam; Exaltantes eum replemini virtute. MARIAM JOAN-NAM BAPTISTAM, rebûs gestîs illustrem, virtutibûs eximiam haud dubie suspicitis, atque laudatis. At nisi, quod admiramur, laudamúsque, diligamus, atque opere comple-Ctamur; admiratio inanis est otiosa laudatio Placeat Exaltantibus admiratio: sed admirantibus imitatio non desit: Exaltantes replemini virtute. Principes constituit DEUS, non modout subditos legibus regerent, sed ut exemplo, ac moribus gloriosiùs Subditis prælucerent. MARIAM JOANNAM BAPTISTAM, Principem, Moderatricem, coluistis: Ipsam igitur non admirationis argumentum tantumodo; sed ùt exemplar, normamque vitæ impressam semper animis gerite, Ipsam Funeri suo adhuc esse superstitem vidistis, VIVEN-TEM adhuc atque in perpetuum VICTURAM in memoriis Hominum iisdem impressa regalium Virtutum suarum Imagine: IN REGE FILIO, atque in Augusta Posteritate Nepotum: denique imortalibûs CHRISTIANÆ præsertim PIE-TATIS OPERIBUS: Quæ demum Pietas Cedrus illa est nunquam marcescens, mortis inscia, ac vitæ immortalis fomes. Si Ipsius spectatissimos mores, atque exempla virtutum in vivendi usum referetis; perget adhuc in vobis vivere; perget vivere in operibus vestris, ac imortalis illa Cedrus multiplicabitur. Unde toties vivet, quot virtutum suarum non laudatores tantum inveniet, sed imitatores: Sicut

Orationis Epilogus.

Pfalm. 91. 13.

Cedrus Libani multiplicabitur.

Dixi.